

LÉGZÉSVIZSGÁLATOK AZ AMERIKAI FEHÉR SZÖVŐLEPKÉ
/HYPHANTRIA CUNEA DRURY/ BÁBJAIN

Várjas László

biológia-kémia szakos hallgató

ÁLTALÁNOS ÁLLATTANI ÉS BIOLÓGIAI INTÉZET

A rohamosan fejlődő rovarfiziológia eredményeit a gyakorlati entomológia, az ökológiai és az utóbbi időkben fokozottan kibontakozó cönológiai és produkcióbiológiai kutatások számos területen felhasználják. Így a ma még csak tisztán elméleti jelentőségűnek látszó vizsgálatok szerepét sem szabad lebecsülnünk. A következőkben az amerikai fehér szövőlepke bábjain végzett légzésvizsgálataimat szeretném ismertetni.

A teljes átalakulással fejlődő rovarok posztembrionális fejlődésének a bábstádium kétségtelenül fiziológiailag legaktívabb szakasza, annak ellenére, hogy a báb a környezet felé meglehetősen passzív, táplálkozásra nem, mozgásra csak korlátozottan képes fejlődési alak. A bábban zajlik le a hisztolízis útján a lárvális szervek leépülése, és a hisztogenezis során az imaginális szervek kialakulása. A bábstádium elején a hisztolízis, utolsó szakaszában pedig a hisztogenezis dominál. A két szakasz közé általában rövidebb-hosszabb diapauza iktatódik. A folyamatok kiváltója és koordinálója az idegrendszer és a vele kapcsolatos hormonális tevékenység.

A bábfejlődésre vonatkozó fiziológiai és biokémiai kutatások főbb irányai a következők voltak :

- 1./ külső tényezők hatása a fejlődés időtartamára és a légzés intenzitására.
- 2./ a testsúly / illetve szárazanyag/ és a légzés alakulása a bábfejlődés során.
- 3./ különböző vegyületek /pl. szénhidrátok, aminosavak/ koncent-

rációjának változása a szervezetben a fejlődés idején.

4./ különböző enzimek jelenlétének, illetve aktivitásának megállapítása.

5./ hormonvizsgálatok.

Az újabb kutatások szerint a rovarbábok légzése bizonyos endogen szabályozottságot és ritmust mutat, ugyanakkor azonban a környezet hőmérsékletének, a légnedvességnek és légnyomásnak, továbbá a levegő O_2 - és CO_2 - tartalmának hatása is jelentős. A bábstádiumban a légzés / O_2 fogyasztás/ intenzitása jellegzetes U-alakú görbe szerint változik, amelynek okára nézve azonban nincs még egységes felfogás. Legvalószínűbb, hogy a két maximum a hisztidizissel, illetve hisztogenezissel járó fokozott belső anyagcserével kapcsolatos.

Vizsgálataimhoz az amerikai fehér szövőlepké /*Hyphantria cunea* Drury/ áttelelő második nemzedékű bábjait használtam fel. Az elmúlt év szeptember-októberében fűzfáról gyűjtött hernyók 1-2 hetes táplálás után laza szövédékben bábozódtak. A szövédékből kivett bábokat az ez év február-márciusi kísérletekig szobahőfokon tartottam. A bábok átlag 9-12 mm hosszúak, 2-4 mm szélesek, 80-150 mg. súlyúak voltak. A bábok, illetőleg a belőlük készített homogenizátum O_2 -fogyasztását WARBURG-féle manometrikus módszerrel mértem, minden esetben $25^\circ C$ -on.

A kísérletek egyik részében ultrahang hatását vizsgáltam a bábok légzésére. A bábok víz alá merítve kapták az 5-15 perces kezelést. A hőhatás elkerülésére a vizet rövid időközönként cseréltem. A kezelés előtt és után azonos körülmények között, azonos ideig mértem az O_2 - fogyasztását. Kontrollként kezeletlen bábok O_2 -fogyasztását is számba vettem, amelyeket a kezelés idején ugyancsak kivettem a WARBURG-edényből. A mérésnél rázatást alkalmaztam, de a bábok az edényben rögzítve voltak. A módszerből kifolyólag csak a kezelés után 10 perccel kezdődhetett a mérés.

Az egyre erősebb és hosszabb idejű sugárzás alkalmazásával végrehajtott kísérletek egyik esetben sem mutattak észrevehető légzésváltozást.

A táblázatban közölt eredmények 1-1 Warburg-edény folyadék-
biológiának O_2 -fogyasztását mutatják ki ul-ben 1 órára és 100 mg szá-
razanyagra vonatkozóan. Az 1-es oszlopokban az ugyanazon készülék-
ben a gátlószer hozzáöntése előtt, a 2-es oszlopokban a gátlószer hoz-
záöntése után mért eredmények olvashatók. A homogenizátum O_2 - fo-
gyasztása .. mint az 1-es és 2-es oszlop értékeinek eltérése is mutat
ja, .. már rövid idő alatt jelentősen lecsökken, így a gátlószer hatására
bekövetkező esetleges változást is csak a kontrollhoz viszonyítva tudjuk
megállapítani.

A cianidos vizsgálatoknál a gátlószernélküli és gátlószeres elegy
 O_2 -fogyasztásának értéke /a kontrollhoz viszonyítva/ nem mutat jelen-
tős eltérést, tehát az ismertetett körülmények között a cianid nem mu-
tat gátlást. A metilénkék alkalmazása esetén ugy tűnik, hogy ez $2.0 \cdot 10^{-4}$
M koncentrációban észrevehetően, $2.0 \cdot 10^{-5}$ M koncentrációban viszont
csak jelentéktelen mértékben gátolja a légzést.

Az eredmén yek értékeléséhez hivatkozom SCHNEIDERMAN és
WILLIAMS vizsgálataira, akik a *Platysamia cecropia* selyemlepkénél azt
tapasztalták, hogy míg a többi fejlődési alak cianidra érzékeny, a dia-
pauza-bábok jelentős érzéketlenséget mutatnak. WILLIAMS feltételezi,
hogy az ilyen báboknál a citokrómok helyett valamilyen flavoprotein sze-
reper oxidázként, ezt viszont a cianid nem gátolja. A fentiekben ismerte-
tett kísérlet a *Hyphantria cunea* diapauza-bábjainál is hasonló cianid-ér-
zéketlen légzére utal. Azonban kevés kísérleti adat áll még rendelkezésem-
re ennek teljes igazolására. Egyébként feltételezhető, hogy a kísérletekben
nemcsak a selejtezési folyamatok, illetve légzőenzimtevékenység hatására
történt O_2 -fogyasztás. Metilénkék alkalmazása esetén a választott koncent-
rációk valószínűleg magasak voltak.

A szerző az amerikai fehér szövőlepke /*Hyphantria c cunea* Drury/
áttelelő bábjainak O_2 -fogyasztását mérte W -ben 100 mg. szárazanyagra és
1 órára vonatkoztatva Warburg-féle manometrikus módszerrel /25 C^o-on/.
175.

Ultrahang, valamint KCN és metilénkék hatását vizsgálta a légzésre. Az ultrahang -kezelést a bábok viz alá merítve kapták. A foszfát - pufferral /pH : 7,3/ és borostyánkósav oldattal / $7 \cdot 10^{-3}$ M/elegyített teljes homogenizátumhoz KCN-ot $1,7 \cdot 10^{-3}$ M, metilénkéket $2 \cdot 10^{-4}$ M és $2 \cdot 10^{-5}$ M koncentrációban juttatott. Ultrahang hatására a bábok O_2 -fogyasztása nem változott, metilénkék hatására a homogenizátum O_2 -fogyasztása csökkent, KCN alkalmazásakor nem történt jelentősebb változás.

Irodalom :

1. Pflugfelder, O. : Entwicklungsphysiologie der Insekten (Akad. Verlagsges. Geost Portig Leipzig 1953.)
2. Schneiderman, H. A. C. M. Williams : Physiology of Insect Diapause VII-XIII. Biol. Bull. 105-106. /1953-54/.
3. Sumner, J. B.-K. Myrbäck : The Enzymes (Academic. Press. New-York, 1950-52.